विधयेक संख्याः-	

जलजला गाउँपालिकाको स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई विधेयक,२०७६

सभाबाट स्वीकृत मितिः-	

जलजला गाउँपालिका

पर्वत,जिल्ला

गण्डकी प्रदेश

प्रस्तावनाः

जनताले, जनताको लागि जनता द्धारा सञ्चालित,
जनता केन्द्रीत जनताको ५१ प्रतिशत शेयर स्वामित्व पुर्याउने लक्ष्य लिई,
सहकार्य, सहअस्तित्व, समावेशी र लोकतान्त्रिक विधिमा आधारित,
आधुनिक वित्तिय साधन जस्तोः दोहोरो लेखा प्रणाली र बीमामा आधारित,
समाजवादी पूँजिवादको सिद्धान्तमा आधारित,
परम्परागत जडिबुटी, ध्यान, योग र आधुनिक एलोपेथिक विधिको समायोजन गरिएको समग्र स्वास्थय सेवा प्राप्तिको लागि संकल्प गर्दै,
स्थानीय बासिन्दाहरुको आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई सेवा प्रदान गर्ने कार्यमा गाउँपालिकाको जिम्मेवारी प्रमुख रही आएको र सो को व्यवस्थापनमा स्पष्ट कानुनी व्यवस्था गरी कार्यसम्पादन गर्न वाञ्छनीय भएकाले,"नेपालको संविधान २०७२ को धारा २२६ को उपधारा (१) अनुसार सोही संविधानको अनुसूची ८ को सूची नं. ९ र १० का अधिकारहरुलाई कार्यान्वयन गर्न" तथा "स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ बमोजिम जलजला गाउँ सभाले यो ऐन तर्जुमा गरेको छ।

भाग-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः

(क) यस ऐनलाई " जलजला गाउँपालिकाको स्थानीय स्वास्थ्य तथा सरसफाई सेवा ऐन, २०७६" भनिने छ ।

(ख) गाउँ सभाबाट स्वकृित भई स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भए पश्चात लागु हुनेछ ।

२. परिभाषाः विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,

(क) " ऐन " भन्नाले जलजला गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई ऐन २०७६ लाई सम्झनु पर्छ ।

(ख) "संघीय ऐन " भन्नाले स्वास्थ्य सम्बन्धी संघीय संसदले बनाएको ऐनलाई बुझ्नु पर्दछ ।

(ग) " कार्यपालिका " भन्नाले जलजला गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(घ) " सरकारी वा सामुदायीक" भन्नाले सरकारी तथा सामुदायिक लगानी र स्वामित्वमा संचालन भएका स्वास्थ्य संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) "निजी" भन्नाले सेवाको सँगसँगै नाफाको समेत उद्देश्य राखी संचालन हुने स्वास्थ्य संस्था भनेर सम्झनु पर्दछ ।

(च) "ट्रष्ट वा लोककल्याणकारी" भन्नाले ट्रष्ट वा लोककल्याणकारी संस्थाहरुको मार्फत संचालन हुने स्वास्थ्य संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।

(छ) "व्यवस्थापन समिति" भन्नाले दफा ६ अन्तर्गत बनेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको व्यवस्थापन समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(ज) "समिति" भन्नाले दफा ५ अनुसार गाउँपालिकामा गठित स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई समितिलाई सम्झनु पर्दछ ।

(झ) "स्वास्थ्य संस्था" भन्नाले सरकारी स्तरबाट संचालित अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र तथा स्वास्थ्य चौकीलाई सम्झनु पर्दछ ।

३. उदेश्य :

- यस गाउँपालिकामा वसोवास गर्ने आम नागरिकहरु विशेष गरेर महिला, बालबालिका, गरीब तथा सिमान्तकृत वर्ग, अस्थायी बसोबास गर्ने तथा जेष्ठ नागरिक समेतको गुणस्तरीय आधारभुत स्वास्थ्य सेवामा पहुँच र सेवाको उपयोगमा अभिवृद्धि गर्ने ।
- जिवन शैलि परिवर्तन, आयुर्वेद सेवा, जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य सेवा, वातावरणीय स्वास्थ्य लगायतका सेवाहरु उपलब्ध गराउने ।
- व्यवस्थापनमा जनताको आर्थिक सहभागिता र सामाजिक सुरक्षाको सुनिश्चितता गर्ने ।

यस ऐनको अधीनमा रही स्वास्थ्य संस्थाहरुबाट देहायअनुसार सेवाहरु प्राप्त हुनेछ :-

- खोप
- पोषण
- नवजात शिशु तथा बालरोगको एकिकृत व्यवस्थापन
- सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम
- परिवार नियोजन
- क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रम
- कुष्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम
- कितजन्य रोग नियन्त्रण कार्यक्रम
- एच.आई.भी र एड्स नियन्त्रण
- ओ.पि.डी
- प्रजनन स्वास्थ्य र किसोर किसोरी शिक्षा कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
- सामुदायिक औषधी कार्यक्रम community Drug program(CDP) संचालन गर्ने ।
- बैकल्पिक चिकित्साहरु: जस्तो ध्यान, योग, आयुर्वेद तथा अन्य परम्परागत उपचारहरु ।
- नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारले तोकेका अन्य कामहरु ।

भागः-२

आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदायक,व्यवस्थापन र व्यवस्थापन परिक्षण सम्बन्धी व्यवस्था

४. **आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरु :** स्थानीय स्तरमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरु ३ प्रकारका हुनेछन् ।

(क) सरकारी वा सामुदायिकः सरकारी तथा सामुदायिक स्वामित्वमा संचालन भएका अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य केन्द्र, आयूर्वेद तथा प्राकृतिक चिकित्सा केन्द्र, गाउँघर क्लिनिक, आयूर्वेद केन्द्रहरु सरकारी वा सामुदायिक स्वास्थ्य सेवा प्रदायक निकाय हुनेछन् ।

(ख) निजीः निजी क्षेत्रद्धारा संचालित अस्पताल, नर्सिङ होम, पोलिक्लिनिक वा क्लिनिक, प्रयोगशाला, फार्मेसीहरु निजी स्वास्थ्य सेवा प्रदायक निकाय हुनेछन् ।

(ग) ट्रष्ट वा लोककल्याणकारी संस्थाहरुको अधिनस्थः ट्रष्ट वा लोककल्याणकारी संस्थाहरुको मार्फत संचालन हुने अस्पताल, स्वास्थ्य केन्द्र, घुम्ती क्लिनिक यस अन्तर्गत पर्दछ ।

५. **स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरुको परिभाषा र आधारभूत मापदण्डः** स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरुको परिभाषा र आधारभूत मापदण्ड संघीय सरकारले निर्धारण गरे वमोजिम हुनेछ ।

६. व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था

स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई समिति गठन तथा काम,कर्तव्य र अधिकारः

(१) स्थानीय गाउँपालिका भित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुको रेखदेख,अनुगमन र नियमन गर्न गाउँपालिका स्तरीय स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई समितिको गठन गरिने छ ।

(२) उपदफा(१) बमोजिमको स्वास्थ्य तथा सरसफाई समितिको गठन यस प्रकार हुनेछ :-

क.	अध्यक्ष	अध्यक्ष वा स्वस्थ्य क्षेत्र हेर्ने कार्यपालिका सदस्य	१
ख.	सदस्य	सभाका सदस्यहरु मध्येबाट कम्तिमा एक जना महिला सहित	२
ग.	सदस्य	स्वास्थ्य तथा सरसफाई क्षेत्रमा कार्य गरिरहेका विज्ञहरु मध्येबाट प्रत्येक दुई वर्षमा परिवर्तन हुने गरी कार्यपालिकाले तोकेको	१
घ.	सदस्य	आमा समूह र स्वास्थ्य स्वयंसेविका सञ्जाल मध्येबाट कार्यपालिकाले तोकेको	१
ङ.	सदस्य	स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष मध्ये प्रत्येक वर्ष परिवर्तन हुने गरी कार्यपालिकाले तोकेको	१
च.	सचिव	स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखा प्रमुख	१
			७

(३) उपदफा २ वमोजिम गठन भएको स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई समितिको काम,कर्तव्य र अधिकार देहाय अनुसार हुनेछ ।

(क) आफ्नो कार्य क्षेत्र भित्रको स्वास्थ्य तथा सरसफाई नीति,योजना तथा कार्यक्रम तयार गर्ने।

(ख) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र स्वास्थ्य संस्था सञ्चालनका लागि अनुमति, स्विकृति सम्बन्धी गाउँपालिकालाई आवश्यक राय प्रदान गर्ने ।

(ग) स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिने, जागरुक र सजग बनाउने।

(घ) स्वास्थ्य संस्थाहरुको लागि आवश्यक साधन स्रोत जुटाउने र परिचालन गर्ने गराउने।

(ङ) स्वास्थ्य संस्थाहरुको सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने गराउने ।

(च) स्वास्थ्य विशेषज्ञहरु र स्वास्थ्य सेवा प्रदायकहरुको सूची अद्यावधिक तथा प्रकाशन गर्ने ।

(छ) स्वास्थ्य सेवाको पहुँच भन्दा बाहिर रहेका समुदायको पहिचान गरी सबैका लागि स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित हुने प्रवन्ध गर्ने ।

(ज) सबै जनताहरु स्वास्थ्य बीमामा संलग्न गराउने र अनुगमन गर्ने,

(झ) गाउँ कार्यपालिकालाई स्वास्थ्य तथा सरसफाइ क्षेत्रमा आवश्यक सुझाव र सल्लाह दिने,

(ञ) तोकिए वमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

(४) स्वास्थ्य तथा सरसफाई समितिको बैठक ३/३ महिनामा बस्नेछ र आवश्यकता अनुसार जुनसुकै बेला बस्न सक्नेछ ।

(७) स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समिति गठन, काम, कर्तव्य र अधिकार :

(१) सामुदायिक अस्पताल तथा प्राथमिक स्वास्थ्य संस्था वा स्वास्थ्य चौकी (स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समिति) व्यवस्थापनका लागि देहायका देहाय वमोजिम सदस्य रहने गरी हरेक संस्थाको छुट्टाछुट्टै व्यवस्थापन समिति गठन गरिने छ ।

क.	अध्यक्ष	सम्वन्धित वडाध्यक्ष वा वडाध्यक्षले तोकेको वडा सदस्य	१
ख.	सदस्य	स्वास्थ्य क्षेत्रमा क्रियाशिल मध्ये वडा समितिबाट मनोनित महिला	१
ग.	सदस्य	स्वास्थ्य संस्था नजिकको उच्चतम विद्यालयको प्रधानाध्यापक	१
घ.	सदस्य	सम्बन्धित वडाको वडा सचिव	१
ङ	सचिव	सम्वन्धित स्वास्थ्य संस्थाको प्रमुख	१
			५

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित स्वास्थ्य संस्था व्यवस्थापन समितिका काम कर्तव्य निम्नानुसार हुनेछन् :

(क) आफ्नो स्वास्थ्य संस्थाको वार्षिक योजना बनाई सम्बन्धित वडा समिति मार्फत गाउँपालिकामा पेश गर्ने ।

(ख) व्यवस्थापन समितिको नियमित बैठक गर्ने, स्वास्थ्य संस्थामा परेको समस्याहरुको समाधानमा आवश्यक कार्य गर्ने ।

(ग) वार्षिक समिक्षा, सामाजिक परीक्षण जस्ता मूल्याङ्नका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

(घ) सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाका कर्मचारीको प्रभावकारी परिचालनको लागि सहजिकरण गर्ने ।

(ङ) स्वास्थ्य घुम्ति शिविरहरु राख्न सम्बन्धित निकायहरुमा समन्वय गर्ने तथा व्यवस्थापन गर्ने ।

(च) केन्द्र, पद्रेश र स्थानीय सरकारले चलाएका स्वास्थ्य सम्बन्धि कार्यक्रम तथा अभियानहरुलाई सफल पार्न आवश्यक कार्य गर्ने ।

(छ) व्यवस्थापन समितिको पदावधि समाप्त हुनु भन्दा ३० दिन अगावै वडा भेला गराई नयाँ व्यवस्थापन समितिको छनौट गर्ने ।

(३) व्यवस्थापन समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधी :

- व्यवस्थापन समितिको वैठक महिनामा एकपटक बस्नेछ ।
- बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले र अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्ष वा सदस्यहरुले छानेको व्यक्तिले गर्नेछ ।
- अध्यक्षको आदेशले सदस्य-सचिवले बैठक बोलाउनेछ ।
- बैठक आदेश पुस्तीकामा अध्यक्षले वैठक सम्बन्धी दिएको आदेश प्रमाणित गरी राख्नु पर्नेछ ।
- बैठकको निर्णय सम्पूर्ण सदस्य संख्याको बहुमतले हुनेछ ।
- बैठकको निर्णयपुस्तिकामा निर्णय लेखिसकेपछि समेत उपस्थित सम्पूर्ण सदस्यहरुको दस्तखत हुनुपर्नेछ ।
- बैठक बसेको सातदिन भित्रमा बैठकको निर्णय सदस्य सचिवले प्रमाणित गरी सम्बन्धित वडा समितिको कार्यालय र गाउँपालिका कार्यालयमा एक-एक प्रति पठाउनु पर्नेछ ।

- प्रत्येक वर्ष सबै स्वास्थ्य व्यवस्थापन समितिको वार्षिक समीक्षा तथा प्रगती विवरण बारे छलफलको आयोजना गाउँपालिकाले गर्नेछ ।

भागः-३

वित्तिय व्यवस्था र लेखा परिक्षण

(८) संस्थालाई व्यवस्थित रुपमा संचालन गर्न संघिय सरकारबाट प्राप्त अनुदान, पालिकाको श्रोत, जनताबाट प्राप्त शेयर तथा दान तथा अन्य श्रोतबाट प्राप्त रकमबाट स्वास्थ्य संस्था सामुहिक कोष(Mutual Fund) यसको वित्तिय श्रोत निम्नानुसार हुनेछ ।

शेयर	जनताको शेयर	५५%
	गाउँपालिकाको शेयर	१५%
	प्रदेश सरकारको शेयर	१५%
	केन्द्र सरकारको शेयर	१५%
अनुदान	तीन सरकारबाट प्राप्त अनुदान	जनताको बीमा कोष
	स्वदेशी, विदेशी व्यक्ति वा संस्थाबाट प्राप्त दान, चन्दा	जनताको बीमा कोष
ऋण वा डिवेञ्चर	नागरिक वा वित्तिय संस्थाबाट लिने	
सेवा र औषधी बिक्री	सेवा शुल्क	
	लगानीबाट प्राप्त व्याज, मुनाफा ।	
	यो एन लागु हुदाका बखत स्वास्थ्य केन्द्रका बैंक खातामा रहेको वा स्वास्थ्य संस्थाको कुनै पनि पदाधिकारीको जिम्मामा रहेको नगद रकम,	

(९) बैंक खाता संचालन :

(१) हरेक स्वास्थ्य संस्थाले बैंक खाता खोल्न सक्ने छ ।

(२) स्वास्थ्य संस्थाको बैंक खाता व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष र सदस्य सचिवको संयुक्त दस्तखतबाट संचालन हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको लेखा व्यवस्थापन र लेखा परीक्षण गाउँपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(१०) कोषको रकम खर्च गर्ने तरीका :

- स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम (बजेट) मा परेको बाहेकको कुनै पनि कार्यक्रम र शीर्षकमा खर्च गर्न पाईने छैन ।
- संस्थाको लागि अति आवश्यक रु.१०००(एक हजार) सम्म पर्ने औषधि तथा सामानहरु सदस्य सचिवले कार्यालयमा रहेको नगदबाटै खरिद गर्न सक्नेछ । सो भन्दा बढीको लागि बैंकबाट मात्र भुक्तानी गर्नुपर्नेछ ।
- रु.१०००(एक हजार) भन्दा बढीको कुनै सामान खरिद गर्नुपरेमा समितिको निर्णयअनुसार मात्र गर्नुपर्नेछ ।
- स्वास्थ्य संस्थाले लिने सेवा शुल्कको निर्धारण व्यवस्थापन समितिले गर्नेछ ।
- स्वास्थ्य संस्थाको आय व्ययको हिसाब दोहोरो स्रस्ता प्रणाली (Double Entry System) को आधारमा राख्नुपर्नेछ ।
- स्वास्थ्य संस्थाको आय व्ययको दैनिक, मासिक र वार्षिक हिसाब अनुसूचीमा उल्लिखित फारामहरुमा तयार गरी रुपमा गाउँपालिका कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- स्वास्थ्य संस्थाको आय व्ययको आन्तरीक लेखापरीक्षणको लागि व्यवस्थापन समिति (पछि साधारण सभा)ले कुनै एकजना सदस्यको संयोजकत्वमा ३ सदस्यीय समिति गठन गर्नेछ र सोही समितिले अर्धवार्षिक रुपमा आन्तरिक लेखापरीक्षण गरी सोको प्रतिवेदन समिति र गाउँपालिकामा पेश गर्नेछ ।

- संस्थाको अन्तिम लेखापरीक्षण गाउँपालिकाको आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखाले गर्नेछ ।
- संस्थाको अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन र वार्षिक प्रगति विवरण वार्षिक रुपमा वडाभेला गराई सार्वजनिक गर्नुपर्ने र सूचना पाटीमा टाँस गर्नुका साथै सम्बन्धित वडा समिति र गाउँपालिकामा समेत पठाउनु पर्नेछ ।

११. अस्पताल स्वास्थ्य संस्था स्थापना र सञ्चालन सम्वन्धी मापदण्डः

(१) गाउँपालिका भित्र संचालन हुने अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाहरुको सञ्चालन मापदण्ड देहाय अनुसार तोक्नेछ ।

(क) अस्पताल : संघीय सरकार वा प्रदेश सरकारबाट तोकिएको न्यूनतम मापदण्ड र आफैले तोकेको थप मा मापदण्डमा १५ शयौ सम्म क्षमताको अस्पताल संचालन गर्न सक्नेछ । यस्तो अस्पताल संचालन गर्न गाउँपालिकाले अस्पताल संचालन नियमावली तर्जुमा गरी संचालन गर्नेछ ।

(२) स्वास्थ्य चौकीः गाउँपालिकाले प्रत्येक वडा अर्थात जनसंख्याको अनुपातमा कम्तिमा देहायका पूर्वाधार पुरा गरी स्वास्थ्य चौकी संचालन गर्नुपर्नेछ ।

(क) जनशक्ति : स्वास्थ्य सहायक(हेल्थ असिस्टेण्ट) १ जना, अहेव २ जना, अनमी २ जना, आवश्यकता अनुसार सहायक कर्मचारीहरु

(ख) भवन कोठा : प्रशासन कक्ष, औषधी भण्डारण तथा वितरण कक्ष, प्राथमिक उपचार कक्ष जस्ता सुविधा सहितको भवन

(ग) उपकरण : प्राथमिक उपचारका आधारभूत उपकरण,

(३) गाउँपालिका क्षेत्र भित्र जडिबुटी,प्राकृतिक चिकित्सा,योगा ध्यान लगायतका रोकथाममुलक र वैकल्पीक चिकित्सा सेवा को प्रवर्द्धनका लागि समुदाय वा ट्रष्टहरुसँगको साझेदारीमा वा गाउँपालिका आफैले कम्तीमा एउटा आयूर्वेद तथा प्राकृतिक चिकित्सा केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

१२. निजी क्षेत्रले अस्पताल संचालन गर्न सक्ने :

(१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र निजी क्षेत्र तथा ट्रष्ट वा लोककल्याणकारी संस्थाद्धारा अस्पताल संचालन गर्न चाहेमा १५ शैया सम्मको संचालन अनुमती गाउँपालिकाले दिनसक्नेछ ।

(२) उपदफा(१) बमोजिम अस्पताल संचालन गर्न चाहने निकायले अनुमतीको लागि तोकिएको ढाँचामा गाउँपालिकामा निवेदन दिनुपर्नेछ।

(३) स्वास्थ्य सेवा तथा सरसफाई अनुगमन समितिले प्राप्त निवेदन उपर छलफल तथा आवश्यक अनुगमन गरी तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेमा अस्पताल संचालनको स्वीकृती प्रदान गर्न सक्नेगरी आशय पत्र प्रदान गर्न गाउँकार्यपालिकालाई सिफारिस गर्नेछ ।

(४) उपदफा(३) को आधारमा गाउँ कार्यपालिकाले ..... समयभित्र तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेमा अस्पताल संचालनको स्वीकृती प्रदान गर्न सकिने प्रकारको आशय पत्र प्रदान गर्नेछ ।

(५) तोकिएको समयसीमा भित्र यसै ऐन बमोजिम तोकिएको पूर्वाधार तयार गरी स्वीकृतीका लागि गाउँ कार्यपालिकामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमको निवेदन उपर आवश्यक अनुगमन गरी तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेको ठहर ऐएमा अस्पताल संचालनको अनुमती प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(७) आशयपत्रमा उल्लेख गरिएको समयसिमा भित्र तोकिएको मापदण्ड पुरा गरेको नपाईएमा स्वीकृत प्रदान नगर्न सकिनेछ ।

१३. अस्पताल संचालन गर्न आवश्यक मापदण्ड : गाउँपालिकाको स्वीकृतीमा संचालन हुने अस्पतालहरुले देहाय अनुसारको मापदण्ड पुरा गर्नुपर्नेछ ।

(१) जनशक्तिः कम्तिमा २ जना एमविविएस डाक्टर, कम्तिमा ४ जना स्टाफ नर्स, कम्तिमा एक जना ल्याव टेक्निसियन र आवश्यक मात्रामा सहायक र सहयोगी स्वास्थ्यकर्मी

(२) भवन तथा कोठाः दर्ता चलानी, वहिरंग सेवा, इमर्जेन्सी कक्ष, प्रयोगशाला, भर्ना भएका विरामी राख्ने क्याविन,नर्सिङ कक्ष, प्रशासन कक्ष, पार्किङ

(३) उपकरण र पूर्वाधारः सडक नेटवर्कले जोडिएको, एम्बुलेन्स सेवाको उपलब्धता, विरामी राख्ने बेड र लाइफ स्पोर्ट सिष्टम, २४ घण्टा विद्युत र खानेपानी सेवा भएको, अक्सिजनको व्यवस्था, चिकित्साजन्य फोहर व्यवस्थापनको प्रणाली भएको हुनुपर्ने ।

१४. **पोलिक्लिनिक संचालनको अनुमती :** (१) गाउँपालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्रमा कुनै व्यक्ति वा संस्थाले पालिक्लिनिक संचालन गर्न चाहेमा तोकिएको मापदण्ड पुरा गरी स्वीकृती लिनु पर्नेछ ।

१५. **प्रयोगशाला वा ल्याबोरेटोरी संचालन : व्यक्ति वा कुनै संस्थाले प्रयोगशाला वा ल्यावोरेटोरी संचालन गर्न चाहेमा देहाय बमोजिमको विवरण सहित गाउँपालिका बाट स्वीकृती लिनु पर्नेछ ।**

(१) संचालकको विवरण र नागरिकताको प्रमाणपत्र

(२) प्रयोगशाला वा ल्याबोरेटोरी संचालन गर्ने स्थान, घरधनी र संचालकबीचको घरभाडा सम्बन्धी संझौता पत्र ।

(३) रेडियोलोजी वा प्याथोलोजी विषयमा न्यूनतम ३ वर्ष अध्ययन गरेको व्यक्तिको प्रमाणपत्र र काम गर्न इच्छुक भएको पत्र

(४) ल्याबमा उपलब्ध हुने परीक्षणको प्रकार

(५) ल्याबमा प्रयोग हुने न्यूनतम उपकरणहरुको विवरण

(६) प्रस्तावित लागत

१६. **फार्मेसी संचालनको अनुमती :**

(१) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र फार्मेसी संचालन गर्न चाहेमा गाउँपालिकाबाट अनुमती लिनु पर्नेछ ।

(२) आधारभूत फार्मेसी शिक्षा प्राप्त व्यक्ति सञ्चालक रहने गरी फार्मेशी सञ्चालन गर्ने स्थान,विक्री वितरण गर्ने औषधीका प्रकारहरु र प्राथमिक उपचार सेवाको विवरण आवेदनमा खुलाउनु पर्ने ।

(३) फार्मेसी सञ्चालनमा रहने मुख्य सञ्चालक र सहायक कर्मचारीहरुको विवरणहरु शैक्षिक प्रमाण पत्र, नागरिकता र हालको वसोवास ठेगाना प्रमाण भएको कागजात र वडा कार्यालयको सिफारिस साथ आवेदन पेश गर्नुपर्ने ।

(४) प्राप्त विवरण सहितको आवेदन बमोजिम फार्मेसी संचालनको अनुमती दिन सक्नेछ ।

(५) फार्मेसी संचालनको अनुमती सम्बन्धी अन्य व्यवस्था संघीय कानुन बमोजिम हुनेछ ।

१७. मापदण्ड पुरा नगरेमा सजाय हुने :

(१) स्वास्थ्य संस्था, प्रयोगशाला, फार्मेसी जस्ता स्वास्थ्य सेवा संचालनको स्वीकृती लिदा तोकिएको मापदण्ड पुरा नभएको तर झुक्याएर विवरण दिएको वा अस्थायी रुपमा मापदण्ड पुरा गरेको पाइएमा आधारभुत स्वास्थ्य तथा सरसफाई समितिले अनुगमन गरी सचेत गराउने, जरिवाना गराउने तथा स्वीकृती खारेजीको लागि गाउँपालिकामा सिफारिस गर्न सक्नेछ ।

(२) प्रयोगशालामा तालिम प्राप्त ल्याव टेक्निसियन बाहेकका व्यक्तिले रगत, दिशापिसाव, खकार लगायतको परिक्षणमा संलग्न भएको पाइएमा त्यस्तो प्रयोगशाला वन्द गराउन सक्ने, सञ्चालकलाई कालोसूचीमा राखी सो को आम जनतालाई जानकारी दिइने ।

(३) फार्मेसीको हकमा दर्तावाला सञ्चालक र सहयोगी वाहेक अरुले औषधी बेचेको पाइएमा सचेत गराउने, जरिवाना तिराउने देखि अनुमति खारेज गर्न सकिने ।

१८. सहुलियत र छुटको व्यवस्था गर्नुपर्ने : निजी लगानी र ट्रष्ट मार्फत सञ्चालनमा आएका स्वास्थ्य संस्थाहरले स्वास्थ्य परिक्षणका क्रममा लाग्ने शुल्क गाउँपालिकाको सिफारिसमा निश्चित प्रतिशत सेवाग्राहीहरुका लागि छुट वा मिनाहा दिनु पर्नेछ ।

भागः-४

मानव पूँजी सम्बन्धी व्यवस्था

१९. स्वास्थयकर्मीको व्यवस्थापन :

(१) गाउँपालिका भित्रका सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाहरु मार्फत आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि ४ प्रकारका स्वास्थ्यकर्मीहरु रहने छन् :

(क) स्थायीः नेपाल सरकारको स्वास्थ्य सेवाबाट समायोजन भई आएका स्वास्थ्यकर्मीहरु,

(ख) करारः स्थानीय माग र विशिष्टताका आधारमा गाउँपालिका मार्फत करार सेवामा भर्ना गरिएका स्वास्थ्यकर्मीहरु,

(ग) अभ्यासकर्ताः स्थानीय स्तरमा खुलेका स्वास्थ्य अध्ययन संस्थानमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरु एवं गाउँपालिकाको आंशिक वा पूर्ण छात्रवृत्तिमा अन्यत्र गई स्वास्थ्य शिक्षा अध्ययन गरेका विद्यार्थीहरुलाई अभ्यासकर्ता स्वास्थ्यकर्मीको रुपमा गाउँपालिकाले भर्ना गर्न सकने छ । यस्ता अभ्यासकर्तालाई बढीमा १ वर्षको लागि भर्ना गर्न सकिने छ,

(घ) स्वास्थ्य अभियानकर्ता र स्वयंसेविका ।

२०. व्यक्ति वा संस्थासंग करार सम्झौता गरी साझेदारीमा सेवा प्रदान गर्नेः

(क) प्रयोगशालाको लागि ल्याब असिस्टेन्ट ल्याब टेक्नोलोजिस्ट, टेक्निसिएन, ल्याब,वा स्थापित कम्पनीसंग सम्झौता गरेर सेवा प्रदान गर्न सकिनेछ,

(ख) एक्सेरे अल्ट्रासाउण्ड सेवा पनि कै व्यक्ति वा कम्पनीसंग सेवा करार गरी लिन सकिनेछ,

(ग) परम्परागत उपचार ध्यान, योग, प्राकृतिक उपचार, आयुर्वेद उपचारका लागि पनि व्यक्ति वा कम्पनीसंग करार सम्झौता गरी लिन र प्रदान गर्न सकिनेछ,

(घ) डाक्टर वा विशेषज्ञ डाक्टरसंग करार सम्झौता गरी सेवा प्रदान गर्न सकिनेछ,

(ङ) औषधीको लागि पनि यसरी नै व्यक्ति वा कम्पनी सँग सम्झौता गरी सेवा प्रदान गर्न सकिनेछ,

(च) करार सम्झौता बढिमा ५ वर्ष सम्म कायम रहनेछ र सम्झौता सकिनु १ महिना अगावै सम्झौता नविकरण वा नयाँ सम्झौताको लागि प्रस्ताव आवहान गर्नुपर्दछ ।

२१. अभियानकर्ता/स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको व्यवस्थाः

(१) स्वास्थ्य सेवालाई घरघरको पहुँचमा पुर्याउन र जनचेतना फैलाउन गाउँपालिकाले पुरुष स्वास्थ्य अभियानकर्ता र महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरु नियूक्त गर्न सक्नेछ ।

(२) महिला स्वयंसेविका र पुरुष अभियानकर्ताहरु नियूक्तिका लागि २१ वर्ष पुरा भई ४० वर्ष ननाघेको,शैक्षिक योग्यता न्युनतम १० कक्षा अध्ययन गरेको सम्वन्धित वडाको विवाहित नागरिक हुनुपर्ने छ ।

(३) एउटा वडामा अधिकतम संख्या १० हुने गरी औसत प्रति ३०० जनसंख्याको लागि १ जना महिला स्वयंसेविका र १ जना पुरुष अभियानकर्ताको सिफारिस वडा समितिले गाउँपालिका समक्ष गर्नसक्ने छ।

(४) प्रत्येक स्वयंसेविका र अभियानकर्ताहरुले आधारभूत स्वास्थ्य सम्बन्धी ७ दिनको तालिम प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ । गाउँपालिका र स्वास्थ्य सस्थाहरुले आवश्यकता अनुसार तालिम अभिमुखीकरण प्रदान गर्नेछ ।

(५) यस भन्दा पहिले देखि नै कार्यरत महिला स्वयंसेवीकाहरु मध्ये निरक्षर र ५० वर्ष उमेर पुगेकालाई प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था गरि विदाइ गरिने

छ र नयाँ नियुक्त गर्दा कम्तिमा १० कक्षा उत्तिर्णलाई मात्र नियुक्ति दिइने छ ।

३२. स्वास्थ्यकर्मीको सेवा सुविधाः

(१) स्थायी स्वास्थ्यकर्मीः नेपाल सरकारले तोकेको स्केल बमोजिम तलब र स्थानीय गाउँ कार्यपालिकाले तोके बमोजिमको अन्य सेवा सुविधा,

(२) करार स्वास्थ्यकर्मीः प्रचलित तलब स्केल र दुई पक्षबीचको समझदारीमा भएको करार सम्झौता बमोजिमको सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन सकिनेछ,

(३) अभ्यासकर्ता स्वास्थ्यकर्मीः निर्वाह भत्ताको रुपमा सम्वन्धत तहका स्वास्थयकर्मीले पाउने मासिक तलब स्केलको दुई तिहाई रकमसम्म उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

(४) अभियानकर्ता/स्वयंसेविका : पोशाक, बार्षिक रुपमा सञ्चार खर्च, स्वास्थ्य संस्था लाई आवश्यकता परेको वखत काममा खटाइएमा सो दिनको पारिश्रमिक, स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी अभियानमा खटाईएको समयमा दिइने पारिश्रमिक जस्ता सुविधाहरु उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

२३. स्वास्थ्यकर्मीको दरबन्दी निर्धारण र नियूक्ति :

(१) सामुदायिक वा सरकारी स्वामित्वका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा आवश्यक स्वास्थ्यकर्मीको दरवन्दी गाउँकार्यपालिकाले निर्धारण गर्नेछ ।

(२) दरवन्दी अनुसारका पदहरुमा नेपाल सरकारबाट समायोजन भई आएका स्थायी स्वास्थ्यकर्मीहरु रहने छन् । समायोजनमा नआएका कर्मचारीहरुको हकमा गाउँपालिकाले करारमा स्वास्थ्यकर्मी नियुक्ति गर्न सक्ने छ ।

(३) स्वास्थ्य संस्थामा कायम भएको रिक्त दरवन्दी पदमा करारमा नियुक्ति गर्नुपर्ने भएमा करार नियुक्ति सम्बन्धी व्यवस्था देहाय वमोजिमको छनौट समितबाट हुनेछ :

(क) गाउँपालिकाको आधारभुत स्वास्थ्य तथा सरसफाई समितिको अध्यक्ष- संयोजक

(ख) गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत — सदस्य

(ग) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य शाखा प्रमुख — सदस्य सचिव

(३) छनोट समितिले आफ्नो कार्यविधि आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

२४. कर्मचारी सरुवा :

(१) स्थायी स्वास्थ्यकर्मीको हकमा निजले कुनै उक स्वास्थ्य संस्थामा अधिकतम ५ वर्ष सेवा गरे पश्चात अर्को स्वास्थ्य संस्थामा सरुवा हुनुपर्ने छ। विशेष परिस्थती बाहेक न्यूनतम ३ वर्ष एउटै स्वास्थ्य संस्थामा कार्य गरेपछि मात्र सरुवा हुनेछ।

(२) विशेष अवस्थामा बाहेक न्यूनतम ३ वर्ष एकै स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत स्थायी कर्मचारीले अर्को स्वास्थ्य संस्थामा सरुवा हुन चाहेमा गाउँपालिकामा सरुवाका लागि निवेदन दिन सक्नेछन् । यसरी प्राप्त निवेदनका आधारमा गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले आफ्नो क्षेत्रभित्रका कुनै पनि स्वास्थ्य संस्थामा सरुवा गर्न सक्नेछ।

(३) विशेष अवस्था भन्नाले निज सो संस्थामा रहन नसक्ने, विषयगत दरवन्दी आवश्यक नरहेको,स्वास्थ्य समस्या, पतिपत्नी सँगै रही सेवा गर्न पाउने अवस्था वा अन्य चितबुझ्दो कारण समेत बुझने छ ।

२५. कार्यसम्पादन करार सम्झौता गर्न सकिनेः

(१) स्वास्थ्य सेवालाई प्रभावकारी बनाउन कार्य सम्पादन करार सम्झौंताको प्रकृया अवलम्बन गर्न सकिनेछ।

(२) गाउँपालिका अध्यक्षको रोहवरमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखा हेर्ने अधिकृत सँग, उक्त अधिकृतले स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुखहरु सँग र प्रमुखले अन्य कर्मचारीहरु सँग कार्य सम्पादन करार सम्झौता गर्न सकिनेछ।

(३) कार्य सम्पादन करार सम्झौता १ वर्षको हुने छ। करार सम्झौता अनुसार काम भए नभएको मूल्यांकन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले आर्थिक वर्षको अन्तयमा तयार गरी कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नुपर्ने छ।

(४) वार्षिक कार्यसम्पादन करारका सूचकहरु निर्धारण गर्ने कार्य स्वास्थ्य तथा सरसफाई अनुगमन समितिले तयार पारी गाउँकार्यपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ।

२६. कार्य सम्पादन मूल्यांकन र सजाय तथा पुरस्कारः

(१) कार्यसम्पादन करार भएका कर्मचारीहरुको कार्यसम्पादन क्षमताको आधारमा मूल्याङ्‍न गरी कार्यसम्पादनमा राम्रो नतिजा हासिल गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्ने र कमजोर नतिजा हासिल गर्ने कर्मचारीलाई दण्डित गर्नु पर्दछ ।

(२) कार्यसम्पादन सम्झौताको मूल्याङ्‍न, पुरस्कार र सजाय गाउँकार्यपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ।

भागः-५

औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको खरिद, भण्डारण र वितरण सम्बन्धी व्यवस्था

२७. वार्षिक खरिद योजना बनाउनु पर्नेः

(१) आफ्नो क्षेत्रभित्र वार्षिक रुपमा आवश्यक पर्ने औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको अनुमान र खरिद गर्न वार्षिक खरिद योजना बनाई स्वीकृत गराउनु पर्नेछ।

(२) वार्षिक खरिद योजना स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाको सहयोगमा खरिद एकाईले तयार गर्नेछ।

२८. औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरण खरदिः

(१) औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको खरिदका लागि गाउँपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले प्रक्रिया अघि बढाउने छ।

(२) औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको खरिद कार्यमा सार्वजनिक खरिद ऐन र विषयगत स्थानीय कानुनहरुको प्रावधान अनुसार गर्नुपर्ने छ।

२९. औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको भण्डारणः

(१) खरिद गरिएको औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणको सुरक्षित भण्डारणको व्यवस्था गाउँपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले मिलाउनेछ।

(२) स्वास्थ्य उपकरण र औषधीको खरिद चौमासिक रुपमा गर्नुपर्ने छ। खरिदको परिमाण निर्धारण सम्बन्धित वडा समितिले माग गरे बमोजिम २० मा नवढाइकन गर्नुपर्नेछ।

(३) गाउँपालिकाले खरिद गरेको उपकरण र औषधीको कुल परिमाण र मूल्य खरिद मितिको १ हप्ताभित्र सार्वजनिक गर्नुपर्नेछ।

(४) सम्बन्धित सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाले गाउँपालिकाबाट प्राप्त गरेको उपकरण र औषधी तथा औषधी वितरण सम्बन्धी विस्तृत विवरण चौमासिक रुपमा सार्वजनिक गर्ने र सम्बन्धित वडा समिति मार्फत गाउँपालिकामा बुझाउनु पर्नेछ।

भागः-६

स्वास्थ्य सेवाको न्यूनतम मूल्य र गुणस्तर,सामाजिक सुरक्षा अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

३०. स्वास्थ्य सेवाको न्यूनतम मूल्य र गुणस्तर तोक्न सक्नेः

(१)गाउँपालिकाले स्थानीयस्तरमा सञ्चालित चिकित्साकीय उत्पादन र स्वास्थ्य सेवाहरुको न्यूनतम मूल्य र गुणस्तर निर्धारण गर्न सक्नेछ।स्थानीय स्वास्थ्य सेवा अनुगमन समिति मार्फत निर्धारित गुणस्तर र मूल्य भए नभएको अनुगमन गरी सो अनुरुप कार्य गराउन निर्देशन दिने छ।

३१. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापनः

(१) गाउँपालिकाले राष्ट्रिय र प्रादेशिक नीति अनुसार स्वास्थ्य वीमा कार्यक्रम लाई प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्न आवश्यक सहजिकरण, जनचेतनाका कार्यक्रम तथा अभियानहरु संचालन तथा व्यवस्थापन गर्नेछ।

(२) आवश्यकतानुसार स्वास्थ्य वीमा र अन्य सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरु निर्माण गरी संचालन तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ।

३२. सरसफाई र स्वच्छताका लागि अनुगमन तथा नियमनः

(१) स्वस्थ खानेपानी र खाद्यपदार्थको गुणस्तर एवं वायु तथा ध्वनी प्रदुषण नियन्त्रण गर्न स्वास्थ्य तथा सरसफाई अनुगमन समितिले आवश्यक व्यवस्था मिलाउने छ।

(२) प्रदुषण बढाउने उद्योग, संस्थान वा व्यक्तिलाई सो सम्वन्धी सचेत गराउन र सो बाट पर्न जाने हानी नोक्सानीको क्षतिपूर्ति गराउन सिफारिस गर्न सक्ने छ।

(३) सिफारिस वमोजिम स्थानीय कार्यपालिकाले दण्ड, जरिवाना तथा अन्य कारवाही सम्बन्धी व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ।

भागः-७

महामारी रोगथाम, फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

३३. रोग तथा रोगीहरुको अभिलेख खाख्रु पर्नेः

(१) स्थानीय स्तरमा कुनै नागरिकलाई सरुवा रोग लागेमा सो को जानकारी २४घण्टा भित्र नजिकको सामुदायिक स्वास्थ्य संस्था वा स्वयंसेविकालाई टिपोट गराउनुपर्नेछ।

(२) कसैलाई नसर्ने रोग लागेमा सो को जानकारी ५ दिन भित्र नजिकको सामुदायीक स्वास्थ्य संस्था वा स्वास्थ्य स्वयंसेविकालाई टिपोट गराउनु पर्नेछ।

(३) टिपोट गराइएका रोगीहरुको विवरण सम्वन्धत स्वास्थ्य संस्थाहरुले मासिक रुपमा वडा समिति र गाउँपालिकाको स्वास्थ्य सूचना प्रणालीमा दाखिला गराउनु पर्नेछ।

३४. महमारी रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्न अभियान संचालन गर्नुपर्नेः

(१) स्थानीय स्तरमा रोगको महामारी फैलिएमा गाउँपालिकाले सोको प्रभाव क्षेत्र निक्यौंल गरी विद्यालयहरु वन्द गर्न, अस्थायी रुपमा वस्ती खाली गर्न वा अन्यत्रका सर्वसाधारणलाई भ्रमणमा प्रतिवन्ध समेत लगाउन सक्नेछ।

(२) यस्तो परिस्थितीमा महामारीबाट थप क्षती हुन नदिन आवश्यक शर्तकता अपनाउने, आवश्यक जनशक्ति परिचालन गर्ने र थप जनशक्तिको लागि छिमेकी स्थानीय सरकार, प्रदेश सरकार र संघीय सरकारमा अनुरोध गरी प्रभावकारी परिचालन गर्नुपर्नेछ।

३५. सूर्ती, मदिरा तथा सुर्तीजन्य पदार्थको नियमनः

(१) सुर्ती तथा मदिराजन्य पदार्थ बिक्री वितरणको लागि गाउँपालिकाबाट छुट्टै अनुमती लिनु पर्नेछ।

(२) खाद्य पदार्थ बिक्रि गर्ने पसलमा सुर्ती तथा मदिराजन्य पदार्थ बिक्रि वितरण गर्न बन्देज लगाइने छ।

(३) सुर्ती, मदिरा र लागू पदार्थजन्य वस्तुको बिक्रि वितरण र प्रयोगमा नियन्त्रण गर्न निशेधित र खुल्ला क्षेत्रहरु तोक्न सक्नेछ।

(४) विद्यालय,सरकारी कार्यालय, हाटवजार जस्ता क्षेत्रहरुको निश्चित दुरी भित्र धुम्रपान र मदिरापान निषेध गर्नेछ।

(५) खाद्य पदार्थसँगै सुर्ती तथा मदिराजन्य पदार्थ बिक्रि वितरण गरेमा, निषेधित क्षेत्रमा धुम्रपान र मदिरा सेवन गरेमा स्थानीय प्रशासनको सहयोगमा गाउँपालिकाले कारवाही गर्न सक्नेछ।

३६. सरसफाई सम्बन्धि कार्यक्रम तथा फोहोर मैला व्यवस्थापनः

(१) गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले व्यक्तिगत, घरेलु तथा सामुदायिक सरसफाईका मापदण्ड तयार गरी प्रत्येक आर्थिक वर्षको पहिलो महिना भित्र कार्यपालिका बैठकबाट अनुमोदन गराउनुपर्नेछ।

(२) उपदफा(१) बमोजिम अनुमोदन भएको मापदण्डलाई वडा कार्यालय र स्वास्थ्य संस्थाले पुरुप अभियानकर्ता र महिला स्वयंसेविकाहरु परिचालन गरि सवै घरपरिवार सम्म वितरण गर्नेछन्।

(३) घर निर्माण गर्दा शौचालयको फोहर व्यवस्थापन गर्ने विधि र घरेलु फोहर बिसर्जन गर्ने स्थानको अनिवार्य व्यवस्था भएको हुनुपर्ने छ।

(४) एक परिवारको शौचालय, ढल र फोहरमैला व्यवस्थित नभएको कारण अर्को परिवारमा हानी नोक्सानी पर्न गएमा सो को क्षतिपूर्ति हानी पुर्याउने परिवारले तिर्नुपर्ने छ।

(५) शहरी तथा अर्थ शहरी क्षेत्रमा निस्कासित फोहरमैला पुनप्रयोग गरी कम्पोष्ट मल बनाइएको अवस्थामा गाउँकार्यपालिकाले प्रोत्साहन रकम प्रदान गर्न सक्ने छ।

भाग :-८

विविध

३७.प्राईभेट मेडिकल कलेज,अध्ययन संस्थान र ठूला अस्पताल सञ्चालनका लागि सिफारिसः

(१) राष्ट्रिय र प्रादेशिक मापदण्ड अनुरुप निजीस्तरमा मेडिकल कलेज तथा स्वास्थ्य अध्ययन संस्थान, अस्पताल तथा निदान केन्द्र स्थापनका लागि सम्बन्धित वडा र गाउँपालिकाबाट सिफारिस लिनुपर्ने छ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सिफारिस लिंदा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गरी स्थानीय स्तरमा पर्ने नकारात्मक प्रभावहरुको न्यूनिकरणका लागि कार्यक्रम र बजेट प्रस्ताव गरिएको हुनुपर्नेछ।

(३) सिफारिसका लागि गाउँपालिका आर्थिक ऐनले तोके वमोजिमको राजश्व दस्तुर बुझाउनु पर्नेछ।

३८. राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक अभियानलाई सघाउ पुर्याउनु पर्नेः

स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय मापदण्ड पुरा गर्न संघीय तथा प्रदेश सरकारले संचालन गरेको अभियानलाई गाउँपालिका स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले समन्वय गर्नेछ।

३९. नियमन गर्नुपर्नेः

आमा समूह, धामी झाक्री र आम्ची सेवाको अभिलेख अद्यावधिक गरी तिनिहरुको क्रियाकलापलाई स्वास्थ्य तथा सरसफाई शाखाले अनुगमन र नियमन गर्नेछ।

४०. प्रगति विवरण बुझाउनु पर्नेः

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र कार्यरत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धी संस्थाहरुले आफ्नो प्रगति विवरण मासिक र त्रैमासिक रुपमा गाउँपालिका समक्ष बुझाउनु पर्नेछ।

४१. साझेदारी गर्न सक्नेः

गाउँपालिकाले आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई सेवा प्रदान गर्नका लागि अन्य सरकारी निकाय, निजी व्यवसायी, सामाजिक संघ/संस्था, ट्रष्ट र व्यक्तिहरुसँग विभिन्न कार्यहरुका लागि साझेदारी गर्न सक्ने छ र तिनीहरुबाट औषधी, उपकरण, विशेषज्ञ सीपहरुको सहायता प्राप्त गर्न सक्नेछ।

४२. पुनरावेदनः

तोकिएको अधिकारीले गरेको सजायको आदेशउपर कानून बमोजिम पुनरावेदन लाग्नेछ।

४३. नियम बनाउने अधिकारः

(१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कार्यपालिकाले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ।

(२) यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि कार्यपालिकाले आवश्यक कार्यविधि तथा निर्देशिका बनाई लागू गर्न सक्नेछ।

४४. संक्रमणकालीन व्यवस्थाः यस ऐनले तोकिए बमोजिम हुने भनी व्यवस्था गरेको काम नियमावली नआउँदा सम्म गाउँ कार्यपालिकाले गर्न सक्नेछ।

४५. बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकारः

(१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कुनै बाधा-अड्काउ परेमा गाउँ कार्यपालिकाले त्यस्तो बाधा अड्काउ हटाउन आदेश जारी सक्नेछ र त्यस्तो आदेश यसै ऐनमा परे सरह मानिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आदेश गाउँसभाले ६ महिनाभित्रमा अनुमोदन नगरेमा स्वत निष्कृय हुनेछ।

४६. बचाउ र लागू नहुनेः

(१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा लेखिएजति कुरामा सोही बमोजिम र नलेखिएको कुरामा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ।

(२) संविधानसँग बाझएको यस ऐनका दफा तथा उपदफाहरु बाझएको हदसम्म स्वतः निस्क्रीय हुनेछ।

४७. सल्लाहकार समितिः

- सम्बन्धित क्षेत्रको केन्द्र विधायिका संसद
- सम्बन्धित क्षेत्रको प्रदेश विधायिका संसद

४८. बैठक सम्बन्धी विशेष व्यवस्थाः

(१) अध्यक्षले दिएको आदेश अनुसार सदस्य सचिवले व्यवस्थापन समितिको वैठक नबोलाएमा अध्यक्ष आफैले वैठक बोलाउन सक्ने छ र सदस्य सचिवलाई सेवा सर्त अनुसार समितिले कार्वाही गर्न सक्ने छ।

(२) यो कार्यविधि २०७५ अनुसार अध्यक्षले बढीमा ३ महिना सम्म वैठक बोलाउन आदेश नदिएमा सदस्य सचिवलेनै वैठक बोलाउन सक्ने छ।

(३) व्यवस्थापन समितिको पदावधी पूरा हुनुभन्दा एक महिनाअगावै नयाँ व्यवस्थापन समितिको गठनका लागि वडा भेला गराउने जिम्मेवारी तत्काल कायम रहेको व्यवस्थापन समितिको हुनेछ।

(४) व्यवस्थापन समितिको पदावधि सकिनु भन्दा ३० दिन अघि सम्म पनि नयाँ व्यवस्थापन समितिको लागि वडा भेला नगरिएमा वडा समितिलेनै वडा भेलाको आयोजना गरी नयाँ व्यवस्थापन समितिको गठन गर्न सक्ने छ।

(५) यो ऐन २०७६ लागु हुनु भन्दा पहिले गठन भै सकेका व्यवस्थापन समितिहरुको पदावधि २०८० साल पुस१५ मसान्तसम्म कायम रहनेछ।व्यवस्थापन समिति रिक्त रहेको व्यवस्थापन समिति ऐन पारित भएको एक महिना भित्र गठन गरिसक्नु पर्नेछ।

(६) कुनै पनि कारणले व्यवस्थापन समितिको गठनहनु नसकेका वा नभएका संस्थाहरुमा गाउँपालिका कार्यालयले नै व्यवस्थापन समितिको गठन गर्नेछ।

(७) यो ऐन २०७५ लागु भएको मितिले ३ महिना भित्र हाल क्रियाशील रहेका व्यवस्थापन समितिले नयाँ व्यवस्थापन समितिको निर्माण गर्नु पर्ने छ र उक्त (३ महिना) अवधिभरका लागि हाल रहेको व्यवस्थापन समितिनै कार्यकारी रहने छ।